

Кінзерська Наталія Вікторівна

*аспірантка кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Національної академії статистики, обліку та аудиту*

Kinzerska Nataliya

*Postgraduate of the Department of Accounting, Auditing and Taxation
National Academy of Statistics, Accounting and Audit*

ORCID: 0000-0002-7306-9645

DOI: 10.25313/2520-2294-2024-11-10519

КОНТРОЛЬ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

CONTROL OF FINANCIAL RESULTS OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF TRADE ENTERPRISES IN THE CONTEXT OF GLOBAL ECONOMIC INSTABILITY

Анотація. Вступ. Посилення процесу глобалізації, диверсифікація ринків збуту, розширення економічних зв'язків між господарюючими суб'єктами – представниками різних країн світу впливає на фінансові результати торговельних підприємств. Тема пошуку шляхів збільшення прибутку найбільш актуальна для компаній, що працюють на ринках, де конкуренція жорстка, а попит швидко змінюється. Це ринок торгівлі. Великі ритейлери відчують себе на ньому найбільш впевнено, але все одно їм необхідно постійно шукати нові способи поліпшення фінансових результатів. Розвиток глобалізації, політична та економічна невизначеність, а також коливання валютних курсів і зміни в законодавстві створюють складні умови для ведення зовнішньоекономічної діяльності. У зв'язку з цим важливо враховувати основні аспекти контролю фінансових показників і застосовувати ефективні стратегії управління для досягнення стабільності і прибутковості. Моніторинг фінансових результатів зовнішньоекономічної діяльності торговельних підприємств в умовах нестабільності світової економіки є важливим фактором забезпечення стабільності та стійкості бізнесу на міжнародних ринках. У мінливих економічних умовах торговельні підприємства мають на постійній основі вдосконалювати свої методи управління фінансами, розробляти нові стратегії управління ризиками, впроваджувати новітні технології та бути готовими адаптуватися до нових нормативних та економічних реалій.

Мета. Метою даного дослідження є розробка та удосконалення ефективних методів і механізмів, визначення перспектив контролю фінансових результатів зовнішньоекономічної діяльності торговельних підприємств для забезпечення фінансової стабільності в умовах глобальної економічної нестабільності.

Матеріали і методи. Матеріали дослідження стали праці вітчизняних і зарубіжних науковців, періодичні видання, матеріали міжнародних конференцій тощо.

Методи дослідження являють собою сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання. Зокрема, функціонально-системний підхід, методи індукції, дедукції, порівняння, теоретичного узагальнення, системний підхід і абстрактно-логічний метод для розкриття сутності контролю за фінансовими результатами; графічний – для представлення результатів і висновків дослідження.

Результати. У статті висвітлюється ряд факторів, що роблять істотний вплив на ефективність і стійкість торговельних підприємств на міжнародному ринку. Особлива увага приділяється контролю за фінансовими результатами, який може забезпечити фінансову стабільність підприємства, знизити ризики і забезпечити його конкурентоспроможність на міжнародному ринку. Оскільки зовнішньоекономічна діяльність пов'язана з багатьма ризиками, були визначені різні методи і механізми ефективного контролю за фінансовими результатами торговельних підприємств, які дозволяють мінімізувати ці ризики і забезпечити оптимальне використання ресурсів. Визначено перспективи розвитку контролю за фінансовими результатами, які є основою для стабільної та прибуткової роботи на міжнародному ринку.

Перспективи. Беручи до уваги виклики глобалізації та мінливе економічне середовище, торговельні підприємства повинні розробляти нові підходи до управління фінансовими потоками та застосовувати інноваційні методи планування та контролю для підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності. Зокрема, використання аналітичних платформ та програмного забезпечення, посилення управління валютними та фінансовими ризиками, а також вдосконалення фінансового планування та прогнозування. Перспектива ефективного контролю фінансових результатів зовнішньоекономічної діяльності торговельних підприємств в умовах глобальної економічної нестабільності полягає у впровадженні інноваційних технологій, розробці стратегій управління ризиками, гнучкому фінансовому плануванні та адаптації до мінливих умов міжнародної торгівлі. Це дозволить торговельним підприємствам не тільки ефективно управляти своїми фінансовими результатами, а й забезпечувати стійкість, зростання і конкурентоспроможність на світовому ринку.

Ключові слова: контроль, фінансові результати, глобалізація, зовнішньоекономічна діяльність, ризики, механізми.

Summary. Introduction. A feature of the current stage of economic system development is the strengthening of globalization, the diversification of sales markets and the expansion of economic relations between enterprises of different countries. For companies operating in a market where competition is fierce and demand is rapidly changing, the topic of finding ways to increase profits is paramount. This is a trade market. Large retailers feel most confident in this market, but they still need to constantly look for new ways to improve their financial results. Globalization, political and economic uncertainty, currency fluctuations and legal changes are creating a challenging environment for foreign economic activity. In this regard, it is important to take into account the main aspects of controlling financial performance and apply effective management strategies to achieve stability and profitability. Monitoring the financial results of foreign economic activities of trading companies in an unstable global economy is important to ensure the stability and sustainability of operations in international markets. In a changing economic environment, companies must constantly improve their financial management methods, formulate new risk management strategies, implement the latest technologies, and prepare to adapt to new regulatory and economic realities.

Purpose. The purpose of this study is to develop and improve effective methods and mechanisms for controlling the financial results of foreign economic activities of trading enterprises in order to minimize risks and ensure financial stability in the midst of global economic instability.

Materials and methods. The research materials are the works of domestic and foreign scholars, periodicals, materials of international conferences, etc.

Research methods are a combination of general scientific and special methods of cognition. In particular, the functional-systemic approach, methods of induction, deduction, comparison, theoretical generalization, systemic approach and abstract-logical method to reveal the essence of control over financial results; graphic method to present the results and conclusions of the study.

Results. The article highlights several factors that have a significant impact on the efficiency and sustainability of trading companies in international markets. Particular attention is paid to the management of financial results, which can ensure the financial stability of the enterprise, reduce risks and ensure its competitiveness in the international market. Since foreign economic activity is associated with many risks, various methods and mechanisms for effectively managing the financial results of trading enterprises have been identified, which can minimize these risks and ensure the optimal use of resources. The prospects for the development of the management of financial results are determined, which is the basis of stable and profitable work in the international market.

Discussion. Taking into account the challenges of globalization and the changing economic environment, trading companies need to develop new approaches to managing financial flows and apply innovative planning and control methods to improve the efficiency of foreign economic activity. In particular, the use of analytical platforms and software, strengthening currency and financial risk management, and improving financial planning and forecasting. The prospect of effective management of the financial results of foreign economic activities of trading enterprises in the context of global economic instability lies in the introduction of innovative technologies, the development of risk management strategies, flexible financial planning and adaptation to the changing conditions of international trade. This allows trading companies not only to effectively manage their performance, but also to ensure sustainability, growth and competitiveness in the global market.

Key words: control, financial results, globalization, foreign economic activity, risks, mechanisms.

Постановка проблеми. У сьогоднішньому мінливому бізнес-середовищі компанії на більшості ринків стикаються з посиленням конкуренції. Ринок торгівлі є одним з тих, який характеризується високою інтенсивністю конкуренції. Тому для компаній, що працюють на ньому, забезпечення високих фінансових результатів дозволить їм вижити і розвиватися в цьому конкурентному середовищі. Високий фінансовий результат є показником стабільності і привабливості для потенційних інвесто-

рів. Забезпечення високих фінансових результатів допомагає компаніям забезпечувати безперервність і зростання своєї діяльності. Це дозволяє інвестувати в дослідження і розробки, модернізацію процесів і обладнання, підвищення якості продукції, товарів і послуг, розширення ринку збуту і залучення нових клієнтів. Високі фінансові результати забезпечують компанії більшу фінансову стійкість і здатність долати економічні труднощі, особливо в кризових ситуаціях. Це дозволяє компаніям протистояти змінам

ринку, забезпечувати зайнятість і виконувати свої зобов'язання перед постачальниками, партнерами і співробітниками.

Сучасні умови економічної невизначеності істотно ускладнюють управління фінансами підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Зміни у світовій економіці, політичні та соціальні кризи, нестабільність валютних курсів, введення торгових бар'єрів і санкцій створюють нові виклики для бізнесу. Вони потребують ефективних інструментів і методів контролю для зниження фінансових ризиків і забезпечення стійкості компаній на міжнародних ринках.

Проблематика контролю фінансових результатів зовнішньоекономічної діяльності торговельних підприємств в умовах глобальної економічної нестабільності обумовлена необхідністю забезпечення стабільності підприємств у світовій економіці, мінімізації фінансових ризиків, оптимізації витрат і підвищення прибутковості в умовах мінливого і непередбачуваного зовнішнього середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розробку теоретичних, методичних і практичних аспектів контролю зовнішньоекономічної діяльності підприємств, зокрема у сфері торгівлі, досліджено вітчизняними вченими, такими як О. В. Будицький, І. Ю. Хижняк [1, с. 111], І. М. Ткачук [2, с. 215], О. А. Зоріна [3], А. Михайленко [4], Т. І. Воскресенська, Б. І. Вінярський [5], А. С. Колесніченко [6].

Питанню розвитку зовнішньої торгівлі в Україні в контексті внутрішніх і глобальних соціально-економічних викликів були присвячені праці Н. І. Дуляба, А. Я. Паліса, О. В. Дуляба [7], А. І. Кашперська, О. В. Яцюк [8, с. 32], Т. Чуніхіна, М. Корж, В. Краснощок [9, с. 30], С. В. Скрипник, О. С. Процевят, О. В. Воронова [10].

Однак досі залишається невирішеною низка питань щодо формування фінансових результатів підприємства, особливостей проведення контролю, узагальнення результатів, визначення шляхів їх підвищення, також адаптації сучасного світового досвіду щодо підвищення прибутку торговельних підприємств.

Метою статті є розробка та удосконалення ефективних методів і механізмів; визначення перспектив контролю фінансових результатів зовнішньоекономічної діяльності торговельних підприємств для забезпечення фінансової стабільності в умовах глобальної економічної нестабільності.

Матеріали і методи. Матеріали дослідження стали праці вітчизняних і зарубіжних науковців, періодичні видання, матеріали міжнародних конференцій тощо.

Методи дослідження являють собою сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання. Зокрема, функціонально-системний підхід, методи індукції, дедукції, порівняння, теоретичного узагальнення, системний підхід і абстрактно-логічний

метод для розкриття сутності контролю за фінансовими результатами; графічний — для представлення результатів і висновків дослідження.

Виклад основного матеріалу. Визначаючи фінансові результати діяльності підприємства, варто відзначити, що основні загальноекономічні та фінансові науково-фінансові результати, які завжди актуальні на ринках з високою конкуренцією і високою волатильністю попиту, займають центральне місце в системі управління підприємством. Це важлива і водночас дуже складна економічна і обліково-аналітична категорія. Зміст поняття «фінансові результати» виражається в категоріях «прибуток» і «збиток», в яких зміст протилежний, але порядок їх формування однаковий. Застосування принципу нарахування і зіставлення доходів і витрат включає в себе формування фінансових результатів шляхом їх порівняння. Висока величина фінансових результатів діяльності торговельних підприємств забезпечує зміцнення державного бюджету за рахунок податкових надходжень, сприяє зростанню інвестиційної привабливості компанії, ділової активності в промисловому і фінансовому секторах [11, с. 99].

Контроль — це один з методів управління підприємством, суть якого полягає в порівнянні отриманих фактичних результатів із запланованими, визначенні можливих відхилень і пошуку причин їх утворення. Управління фінансовими результатами має бути спрямоване на підвищення рентабельності та швидкості обігу інвестиційного капіталу.

Для поліпшення управління фінансовими результатами торговельним підприємствам не слід обмежуватися показниками, безпосередньо пов'язаними зі структурою регламентованих звітів про фінансові результати, а слід збагатити методологію планування, управління та аналізу різними показниками фінансових результатів, вибрати і активно застосовувати методи факторного аналізу.

Необхідність контролю фінансових результатів зовнішньоекономічної діяльності торговельних підприємств в умовах глобальної економічної нестабільності суттєво впливає на ефективність і стабільність роботи підприємств на міжнародних ринках, зумовлена наступними факторами:

Глобальна економічна нестабільність: світова економіка стикається з багатьма викликами, включаючи економічні кризи, торгові війни, санкції, зміни валютних курсів та інші фінансові потрясіння. Ці фактори безпосередньо впливають на зовнішньоекономічну діяльність підприємства і підвищують ризики, які можуть негативно позначитися на фінансових результатах.

Необхідність адаптації до мінливих ринкових умов: в умовах глобальної економічної нестабільності, якщо торгові компанії не будуть належним чином адаптувати свої фінансові результати до змін на зарубіжних ринках, особливо до коливань попиту, змін тарифів, обмінних курсів і торгових бар'єрів,

Таблиця 1

**Етапи контролю фінансових результатів зовнішньоекономічної діяльності
торговельних підприємств**

Етапи	Напрями	Характеристика
Аналіз і оцінка фінансових результатів	Прибуток і збитки	Аналіз експортних надходжень і витрат на імпорту, витрат на логістику, митних зборів, податків і т.д.
	Рентабельність	Визначення рентабельності зовнішньоекономічної діяльності, включаючи аналіз таких показників, як норма прибутку від продажів, норма рентабельності витрат, норма прибутку на активи
	Валютні коливання	Облік валютного ризику, особливо в ситуаціях нестабільності обмінного курсу. Важливо відстежувати валютні втрати або прибутки, пов'язані з коливаннями обмінного курсу
Моніторинг витрат і доходів	Доходи від експорту	Оцінка стабільності доходів від зовнішньоекономічних операцій, яка залежить від цін на сировинні товари, попиту на продукцію та інших економічних факторів. Важливо вчасно коригувати свою стратегію продажів, щоб зберегти прибутковість
	Витрати на імпорту та логістику	Постійний моніторинг витрат на імпорту товарів і послуг, транспортування та митні платежі. У разі зростання витрат на логістику і зміни тарифів компанії доведеться коригувати цінову стратегію
	Податкові зобов'язання	Контроль податкових зобов'язань, які можуть змінюватися у відповідь на зміни в міжнародних угодах, тарифах і політиці окремих країн
Управління валютними ризиками	Хеджування валютних ризиків	Використання фінансових інструментів (форвардних контрактів, опціонів і т.д.) для хеджування з метою пом'якшення впливу коливань обмінного курсу на фінансові результати
	Диверсифікація валютних потоків	Компанії можуть диверсифікувати свої валютні надходження з різних ринків, щоб зменшити вплив волатильності окремих валют на їх результати.
Оцінка ризиків та антикризове управління	Ризики зовнішнього середовища	Важливо враховувати політичні, економічні та соціальні ризики, які можуть вплинути на нашу зовнішньоекономічну діяльність. До них відносяться торгові бар'єри, санкції, тарифи та зміни обмінного курсу
	Диверсифікація ринків збуту та постачання	Компаніям слід розглянути можливість диверсифікації своїх постачальників і ринків збуту, щоб зменшити свою залежність від одного регіону або партнера.
	Фінансова ліквідність	Забезпечення стійкості та ліквідності підприємства в разі несприятливих фінансових умов, таких як зміна валютних курсів, зміни в податковій системі або розірвання торгових угод.
Інструменти та методи контролю	Фінансовий аналіз	Регулярний фінансовий аналіз за допомогою звітів про доходи та витрати, аналізу грошових потоків та співвідношення активів та зобов'язань допомагає визначити відхилення від планів та прогнозувати фінансові ризики.
	Бюджетування та прогнозування	Розробка детальних бюджетів і прогнозів доходів і витрат з урахуванням змін у коливаннях валютних курсів, економічних умов, зовнішньоекономічної політики. Це дозволяє компаніям своєчасно реагувати на зміни в нестабільному середовищі
	Керування дебіторською та кредиторською заборгованістю	У зовнішній торгівлі важливо управляти термінами оплати товарів і послуг, а також своєчасною оплатою імпорту, щоб уникнути штрафів і збитків
Вплив на стратегічне планування	Стратегія зростання на зовнішніх ринках	Аналіз потенційних ринків для підтримки або збільшення обсягів зовнішньої торгівлі. Компанії повинні бути готові до змін у міжнародній торгівлі, таких як санкції, торгові обмеження та політична нестабільність в окремих країнах.
	Адаптація цінових стратегій	В умовах глобальної нестабільності компаніям доводиться адаптувати свої цінові стратегії з урахуванням змін у вартості логістики, тарифах та інших факторах.

Джерело: авторська розробка

вони можуть втратити конкурентну перевагу і зазнати фінансових втрат.

Валютний ризик та його вплив на ефективність бізнесу: торгові компанії піддаються ризикам, пов'язаним з коливаннями обмінного курсу,

оскільки вони часто торгують іноземною валютою. Нестабільність валютного ринку може мати істотний вплив на прибутковість таких підприємств, тому важливо мінімізувати ці ризики шляхом ефективного управління потоками іноземної валюти.

Таблиця 2

Процеси контролю фінансових результатів зовнішньоекономічної діяльності торговельних підприємств

№	Процеси	Характерні особливості
1	Планування та бюджетування	<ul style="list-style-type: none"> – Розробка плану доходів і витрат, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю (експорт, імпорт, логістика та ін.). – Прогнозування валютних надходжень та витрат, планування митних платежів, податків та інших витрат. – Визначення оптимальних курсів валют для обміну та планування необхідного обсягу валюти для здійснення зовнішньоекономічних. – Визначення фінансових показників, таких як маржа, рентабельність, рівень витрат на логістику, транспортування.
2	Моніторинг доходів від зовнішньоекономічної діяльності	<ul style="list-style-type: none"> – Щомісячне або щоквартальне порівняння фактичних доходів від експорту з прогнозом – Визначення основних джерел доходів (наприклад, експортних товарів або надання послуг), а також оцінка обсягів продажу та рівня ціни на загальну суму. – Аналіз змін у валютних курсах і вплив їх на доходи від зовнішнього. – Аналіз того, чи досягнуті заплановані показники рентабельності експорту.
3	Моніторинг витрат на зовнішньоекономічну діяльність	<ul style="list-style-type: none"> – Аналіз витрат на імпорт товарів і послуг, транспортування, митні збори, страхування та інші витрати, пов'язані з експортними операціями. – Порівняння запланованих витрат з фактичними для виявлення відхилень. – Аналіз витрат на управління валютними операціями.
4	Аналіз та контроль валютних ризиків	<ul style="list-style-type: none"> – Оцінка ефективності існуючих хеджувальних інструментів і прийняття рішення щодо коригування стратегії у разі зміни ринкових. – Порівняння результатів валютних операцій з прогнозами і планами для виявлення негативних відхилень.
5	Аудит фінансових результатів ЗЕД	<ul style="list-style-type: none"> – Проведення внутрішнього та зовнішнього аудиту, яке включає перевірку правильності обліку доходів і витрат, пов'язаних з м. – Перевірка відповідності фінансової звітності міжнародним стандартам бухгалтерського обліку та вимогам обліку податкових органів. – Аналіз дотримання митних процедур, податкових зобов'язань та інших юридичних вимог при здійсненні ЗЕД. – Оцінка ефективності внутрішніх контролів щодо управління фінансовими ризиками.
6	Аналіз відхилень та коригування стратегії	<ul style="list-style-type: none"> – Визначення причин зміни між фактичними та прогнозованими фінансовими результатами. – Аналіз фінансових коефіцієнтів та інших показників (наприклад, рентабельність, ліквідність, оборотність активів) для оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності. – Оцінка результатів валютних операцій, аналіз витрат і доходів від зовнішньоекономічної діяльності для внесення коригувань. – У разі необхідності коригування планів щодо розвитку ЗЕД (наприклад, зміна партнерів, адаптація до нових торговельних умов, зміна цін).
7	Формування та подання фінансової звітності	<ul style="list-style-type: none"> – Підготовка фінансової звітності від зовнішньоекономічної діяльності. – Формування звітності для податкових органів, митних служб, банківських установ і міжнародних партнерів. – Забезпечення офіційного подання звітності, дотримання вимог міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) і національних стандартів. – Оцінка фінансової стійкості підприємства на основі результатів зовнішньоекономічної діяльності.
8	Оцінка результативності та коригування стратегії ЗЕД	<ul style="list-style-type: none"> – Оцінка ефективності зовнішньоекономічної діяльності через аналіз фінансових результатів. – Порівняння реальних результатів зі стратегічними цілями підприємства. – Внесення коригувань у стратегію розвитку зовнішньоекономічної діяльності, якщо необхідно змінити маркетингові стратегії, вибрати партнерів або адаптувати стратегію фінансів.

Джерело: розроблено автором на основі [3; 5; 14; 15, с. 86]

Зростаюче значення фінансової стабільності: у ситуаціях, коли економіка нестабільна, важливо, щоб торговельні підприємства могли забезпечити фінансову стабільність, підтримувати ліквідність та швидко реагувати на зміни у зовнішньому середовищі. Створення ефективної системи моніторингу фінансових показників є ключем до досягнення цих цілей.

Політичні та регулятивні ризики: на зовнішньоекономічну діяльність торговельного підприємства можуть вплинути політичні та регулятивні зміни, зокрема санкції, зміни в митних правилах і тарифах, а також може змінитися бізнес-середовище. Торговельним підприємствам необхідно мати механізми контролю, які можуть швидко реагувати на такі зміни, щоб підтримувати стабільну роботу.

Необхідність вдосконалення системи фінансового менеджменту: з глобалізацією і розвитком технологій збільшується кількість інструментів і методів фінансового аналізу та управління. Торговельні підприємства, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, потребують впровадження сучасних систем управлінського обліку, автоматизації фінансових процесів і моніторингу. Це дозволяє своєчасно виявляти фінансові ризики та узгоджувати стратегії.

Розробка і вдосконалення методологічного забезпечення контролю зовнішньоекономічної діяльності в ризикових ситуаціях повинні здійснюватися з використанням системного підходу, що надалі сприятиме належній ефективності та раціональності виконуваних керівництвом функцій [13].

Контроль фінансових результатів зовнішньоекономічної діяльності торговельних підприємств є важливим аспектом управління в умовах глобальної економічної нестабільності. Контроль фінансових результатів дозволяє забезпечити фінансову стійкість компанії, знизити ризики і забезпечити її конкурентоспроможність на міжнародному ринку. У цьому контексті контроль фінансових результатів включає в себе кілька основних етапів (табл. 1).

Контроль фінансових результатів є важливою частиною управління фінансами будь-якого торговельного підприємства, який включає процес оцінки, аналізу та коригування фінансових показників для забезпечення досягнення стратегічних цілей підприємства. У цьому процесі важливе місце відводиться методам і механізмам контролю фінансових результатів, які є важливими інструментами забезпечення стабільності та ефективності їх діяльності в умовах глобальної економічної нестабільності.

Процес контролю фінансових результатів зовнішньоекономічної діяльності торговельних підприємств включає кілька ключових етапів, кожен з яких має важливе значення для забезпечення фінансової стабільності підприємства та ефективного використання його ресурсів на міжнародних ринках. Детальний опис етапів цього процесу подано у табл. 2.

Процес контролю фінансових результатів зовнішньоекономічної діяльності торговельних підприємств є багатоманітним і включає кілька етапів, від планування і моніторингу до аналізу відхилень

і коригування стратегії. Це дає можливість підприємствам забезпечити ефективне управління їх міжнародними операціями, мінімізувати фінансові та валютні ризики, а також оптимізувати витрати і досягти бажаних результатів.

Зовнішньоекономічна діяльність супроводжується низкою ризиків: коливаннями валютних курсів, змінами в міжнародних угодах, санкціями, тарифними бар'єрами і т.д. з метою ефективного моніторингу фінансових результатів торгових компаній використовуються різні методи і механізми, що дозволяють мінімізувати ці ризики і забезпечити оптимальне використання ресурсів (табл. 3).

Методи і механізми моніторингу фінансових результатів зовнішньоекономічної діяльності торгових підприємств допоможуть забезпечити ефективне управління фінансами, мінімізувати ризики і підвищити стійкість підприємств в умовах глобальної економічної нестабільності.

Вони сприяють своєчасному виявленню відхилень, координації фінансових планів та оптимізації витрат, що є основою для стабільної та прибуткової роботи на міжнародному ринку.

Серед них є кілька ключових напрямків для поліпшення моніторингу фінансових показників на світовому ринку і підтримки конкурентоспроможності (рис. 1).

Перспективи розвитку контролю за діяльністю торгових підприємств в умовах глобальної економічної нестабільності обумовлені необхідністю адаптації до постійно мінливих зовнішніх умов, особливо в таких ситуаціях, як коливання валютних курсів, зміни в міжнародних торгових угодах, наявність політичних і фінансових криз, на які підприємства повинні реагувати швидко і ефективно справляючись з новими завданнями. Це дозволяє знизити вплив зовнішніх ризиків на фінансові результати і забезпечити стійкість і конкурентоспроможність компанії на міжнародному рівні.

Висновки. Проведене дослідження свідчить про необхідність проведення контролю фінансових результатів зовнішньоекономічної діяльності торгових підприємств в умовах глобальної економічної нестабільності. Це включає регулярний аналіз фінансових показників, моніторинг валютних ризиків, реалі-

Таблиця 3

Методи і механізми контролю фінансових результатів зовнішньоекономічної діяльності торговельних підприємств

Методи контролю фінансових результатів	Механізми контролю фінансових результатів
Аналіз фінансової звітності	Управління валютними ризиками
Коефіцієнтний аналіз	Контроль за ціноутворенням та витратами
Аналіз відхилень	Управління ризиками через страхування
Метод прогнозування	Автоматизація фінансового контролю
Метод стрес-тестування	Фінансовий моніторинг та звітність

Джерело: авторська розробка

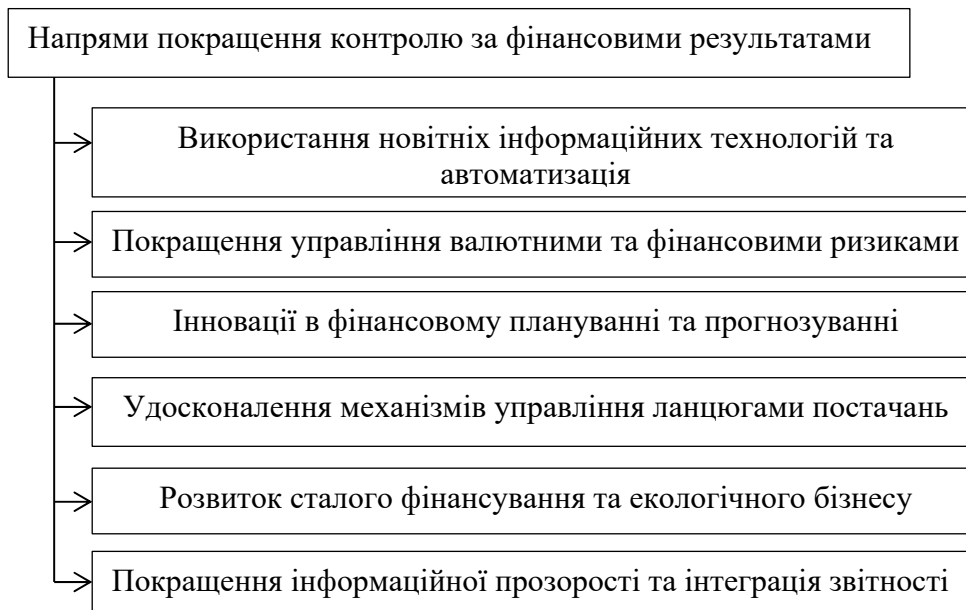

Рис. 1. Перспективи розвитку контролю за фінансовими результатами торговельних підприємств

Джерело: авторська розробка

зацію антикризових стратегій, бізнес-процесів для забезпечення фінансової стабільності та адаптації до мінливих економічних умов.

Контроль фінансових результатів зовнішньоекономічної діяльності підприємств є необхідним елементом забезпечення стабільності та фінансової безпеки торговельних підприємств, що працюють на міжнародних ринках. Без належного здійснення контролю існує високий ризик неефективного використання ресурсів, фінансових втрат через ко-

ливання валютних курсів та порушення митного та податкового законодавства. Це вимагає регулярного контролю фінансових показників, швидкого реагування на зміни у зовнішньому середовищі та використання сучасних інструментів.

Перспективами подальших досліджень для ефективного контролю є впровадження інноваційних технологій, розробка стратегій формування контролю, що дозволить торговельним підприємствам ефективно здійснювати контроль за фінансовими результатами.

Література

1. Будицький О.В., Хижняк І.Ю. Особливості аудиту діяльності торговельного підприємства. *Економічний вісник Дніпропетровського державного технічного університету*. 2023. № 1(6). С. 111–117. doi: 10.31319/2709-2879.2023iss1(6).283014pp111-117.
2. Ткачук І.М. Актуальні питання побудови внутрішнього контролю зовнішньоекономічної діяльності на підприємстві. *Економічні науки: збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Серія «Регіональна економіка»*. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2021. Вип. 18 (71). С. 215–223. [https://doi.org/10.36910/2707-6296-2021-18\(71\)-23](https://doi.org/10.36910/2707-6296-2021-18(71)-23).
3. Зоріна О.А. Організація обліку та оцінка ефективності зовнішньоекономічної діяльності на підприємстві. *Національна академія статистики, обліку та аудиту*. 2023. URL: <http://194.44.12.91:8080/xmlui/bitstream/handle.pdf> (дата звернення: 05.12.2024).
4. Михайленко А. Особливості організації зовнішньоекономічної діяльності на підприємствах. URL: http://ela.nati.org.ua:8080/bitstream/123456789/896/1/Conference_11042024_p001-109-112.pdf (дата звернення: 05.12.2024).
5. Воскресенська Т.І., Вінярський Б.І. Формування обліково-аналітичного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств в розрізі її видів. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-164>.
6. Колесніченко А.С. Організаційно-інституціональні аспекти обліку зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання. *Ефективна економіка*. 2020. № 2. doi: 10.32702/2307-2105-2020.2.65. URL: <http://www.economy.science.com.ua/?op=1&z=7657> (дата звернення: 05.12.2024).
7. Дуляба Н.І., Палиса А.Я., Дуляба О.В. Проблеми розвитку зовнішньої торгівлі України в умовах вітчизняних та світових соціально-економічних викликів. *Економіка та суспільство*. 2023. № 56. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-149>.

8. Кашперська А.І., Яцюк О.В. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: сучасні виклики та перспективи розвитку. *Бізнес Інформ*. 2024. № 5. С. 32–42. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-5-32-42>.
9. Чуніхіна Т., Корж М., Краснощок В. Міжнародна торгівля в умовах глобальних трансформацій. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2024. № 2. С. 30–52. doi: 10.31617/3.2024(133)02.
10. Скрипник С.В., Процевят О.С., Воронова О.В. Особливості регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-47>.
11. Кошельок Г.В., Горлова О.П. Адаптація сучасного світового досвіду щодо підвищення прибутку торговельних підприємств. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2023. Том 22, Вип. 1 (53). С. 99–115. doi: 10.18524/2413-9998.2023.1(53).288729.
12. Пристемський О.С. Контроль за товарними операціями на підприємствах торгівлі. *Current Issues and Prospects for the Development of Scientific Research: proceedings of the 8th International Scientific and Practical Conference*. (November 19–20, 2023). Orléans, France, 2023. Doi: 10.51582/interconf.19-20.11.2023.009.
13. Кінзерська Н.В. Методичне забезпечення внутрішнього контролю зовнішньоекономічної діяльності підприємств торгівлі. *Економіка та суспільство*. 2021. № 27. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-34>.
14. Мазур Н.А. Financial results of ukrainian enterprises: peculiarities of accounting support for their formation and management. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 8. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-8-09-01>.
15. Мулик Т.О., Стебловський А.О. Фінансові результати підприємства: сутність та особливості відображення у звітності. *Агросвіт*. 2024. № 5. С. 86–95. doi: 10.32702/2306-6792.2024.5.86.

References

1. Budko, O. V., Khyzhniak, I. Iu. (2023). Osoblyvosti audytu diialnosti torhovelnogo pidprijemstva [Peculiarities of the audit of a trading company]. *Ekonomichnyi visnyk Dniprovskoho derzhavnogo tekhnichnogo universytetu*. № 1(6). pp. 111–117. doi: 10.31319/2709-2879.2023iss1(6).283014pp111-117 [in Ukrainian].
2. Tkachuk, I. M. (2021). Aktualni pytannia pobudovy vnutrishnogo kontroliu zovnishnoekonomichnoi diialnosti na pidprijemstvi [Topical issues of building internal control of foreign economic activity at the enterprise]. *Ekonomichni nauky: zbirnyk naukovykh prats Luts'koho natsionalnogo tekhnichnogo universytetu. Seriiia "Rehionalna ekonomika"*. Vyp. 18 (71). pp. 215–223. [https://doi.org/10.36910/2707-6296-2021-18\(71\)-23](https://doi.org/10.36910/2707-6296-2021-18(71)-23) [in Ukrainian].
3. Zorina, O. A. (2023). Orhanizatsiia obliku ta otsinka efektyvnosti zovnishnoekonomichnoi diialnosti na pidprijemstvi [Organization of accounting and evaluation of the effectiveness of foreign economic activity at the enterprise]. *Natsionalna akademiia statystyky, obliku ta audytu*. URL: <http://194.44.12.91:8080/xmlui/bitstream/handle.pdf> [in Ukrainian].
4. Mykhailenko, A. (2024). Osoblyvosti orhanizatsii zovnishnoekonomichnoi diialnosti na pidprijemstvakh [Peculiarities of organizing foreign economic activity at enterprises]. URL: http://ela.nati.org.ua:8080/bitstream/123456789/896/1/Conference_11042024_p001-109-112.pdf [in Ukrainian].
5. Voskresenska, T. I., Viniarskyi, B. I. (2024). Formuvannia oblikovo-analitychnoho zabezpechennia zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidprijemstv v rozryzi yii vydiv [Formation of accounting and analytical support for foreign economic activity of enterprises in terms of its types]. *Ekonomika ta suspilstvo*. Vypusk № 59. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-164> [in Ukrainian].
6. Koliesnichenko, A. S. (2020). Orhanizatsiino-instytutsionalni aspekty obliku zovnishnoekonomichnoi diialnosti subiektiv hospodariuvannia [Organizational and institutional aspects of accounting for foreign economic activity of business entities]. *Efektivna ekonomika*. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7657> (data zvernennia: 05.12.2024). doi: 10.32702/2307-2105-2020.2.65 [in Ukrainian].
7. Duliaba, N. I., Palisa, A. Ia., Duliaba, O. B. (2023). Problemy rozvytku zovnishnoi torhivli Ukrainy v umovakh vitchyznianskykh ta svitovykh sotsialno-ekonomichnykh vyklykiv [Problems of Ukraine's Foreign Trade Development in the Context of Domestic and Global Socio-Economic Challenges]. *Ekonomika ta suspilstvo*. № 56. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-149> [in Ukrainian].
8. Kashperska, A. I., Yatsiuk, O. V. (2024). Zovnishnoekonomichna diialnist pidprijemstv: suchasni vyklyky ta perspektyvy rozvytku [Foreign Economic Activity of Enterprises: Current Challenges and Development Prospects]. *Biznes Inform*. № 5. pp. 32–42. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-5-32-42> [in Ukrainian].
9. Chunikhina, T., Korzh, M., Krasnoshchok, V. (2024). Mizhnarodna torhivlia v umovakh hlobalnykh transformatsiiv [International trade in the context of global transformations]. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*. № 2. pp. 30–52. doi: 10.31617/3.2024(133)02 [in Ukrainian].
10. Skrypnyk, S. V., Protseviat, O. S., Voronova, O. V. (2022). Osoblyvosti rehuliuвання zovnishnoekonomichnoi diialnosti v umovakh voiennoho stanu [Peculiarities of regulation of foreign economic activity under martial law]. *Ekonomika ta suspilstvo*. № 38. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-47> [in Ukrainian].
11. Koshelok, H. V., Horlova, O. P. (2023). Adaptatsiia suchasnoho svitovoho dosvidu shchodo pidvyshchennia prybutku torhovelnnykh pidprijemstv [Adaptation of modern world experience in increasing the profit of trading enterprises]. *Rynkova ekonomika: suchasna teoriia i praktyka upravlinnia*. Tom 22, Vyp. 1 (53). pp. 99–115. doi: 10.18524/2413-9998.2023.1(53).288729 [in Ukrainian].

12. Prystemskyi, O. S. (2023). Kontrol za tovarnymy operatsiiamy na pidpriemstvakh torhivli [Control over commodity transactions at trade enterprises]. *Proceedings of the 8th International Scientific and Practical Conference “Current Issues and Prospects for the Development of Scientific Research”*. Orléans, France. doi: 10.51582/interconf.19-20.11.2023.009 [in Ukrainian].

13. Kinzerska, N. V. (2021). Metodychne zabezpechennia vnutrishnoho kontroliu zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstv torhivli [Methodological support of internal control of foreign economic activity of trade enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo*. № 27. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-34> [in Ukrainian].

14. Mazur, N. A. (2023). Financial results of ukrainian enterprises: peculiarities of accounting support for their formation and management. *Problemy suchasnykh transformatsii. Serii: ekonomika ta upravlinnia*. № 8. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-8-09-01>.

15. Mulyk, T. O., Steblovskyi, A. O. (2024). Finansovi rezultaty pidpriemstva: sutnist ta osoblyvosti vidobrazhennia u zvitnosti [Financial results of an enterprise: the essence and peculiarities of reporting]. *Ahrosvit*. № 5. pp. 86–95. doi: 10.32702/2306-6792.2024.5.86. [in Ukrainian].